

OXIE KYRKA

Kort historik sammanställd av Gustaf Pålsson 1984

Oxie kyrkas historia går långt tillbaka i medeltiden, man har daterat byggnadstiden till omkring år 1160, men den kyrkobyggnad som skapades vid denna tidpunkt har icke stor likhet med den nuvarande kyrkobyggnaden.

Kyrkan har under årens lopp varit föremål för omfattande restaureringar, om- och tillbyggnader. Den ursprungliga kyrkan var en typisk romansk kyrka, med långskepp, smalare kvadratisk kor samt en halvrund absid i öster. Av denna kyrkobyggnad återstår i dag långhusets väggar, den ursprungliga kyrkan hade inget torn.

Man antager att kyrkans byggmästare varit Mårten Stenmästare, denne var verksam som stenhuggare och arkitekt vid uppförandet av domkyrkan i Lund. Då denna kyrkobyggnad stod färdig år 1145 blev ju hantverkarna utan sysselsättning och de åtog sig då att uppföra kyrkobyggnader på landsbygden. Man vet att Mårten Stenmästare varit byggherre till ett flertal kyrkor i Skåne vid denna tidpunkt. Han har nämligen signerat fem stycken dopfuntar med runskrift ”Mårten skar mig” eller liknande.

I Oxie kyrka finnes dels en dopfunt och dels en portal exakt lika de signerade funtarna, men utan signatur. Man drager därav den slutsatsen att Mårten varit byggherre till kyrkan eller att funten och portalen förfärdigats på hans verkstad eller av en lärjunge till honom. En annan hypotes är att Mårten varit lärjunge till den som huggit funten och portalen i Oxie kyrka, Denne har då blivit kallad Oxiemästaren.

Den romanska kyrkan hade två ingångar, en i söder, männens ingång och en i norr, kvinnornas ingång, ingången på långhusets södra sida, som fortfarande finnes kvar, är smyckad med en förnämlig portal med pelare av kritsten och skulpterade lejonfigurer exakt lika dem

som pryder dopfunten, portalen är tydligen skapad av samma mästare som skapat dopfunten. Men var den romanska kyrkan, som tillkom på 1160 - talet den första kyrkan i Oxie socken ? Troligen inte.

Vid grävning för ledningar invid långhusets norra sida på 1950 - talet påträffades två stycken gravar, stenkistgravar som gick in under långhusets grund. Dessa stenkistor som var vanliga på 1000 - talet, var lagda av sandstensflisor och sammanfogade med murbruk samt täckta med sandstenschällar. Naturligtvis var gravarna lagda innan grunden till den nya kyrkan lades då de gick helt in under grunden till denna.

Gamle ringaren Jöns Hansson har omtalat att vid en gravöppning norr om långhuset, på en mindre förhöjning i terrängen, påträffades ett flertal större stenblock, som mycket väl kunde varit grundmurar till en byggnad. Det är därför troligt att före den romanska kyrkans tillkomst funnits en äldre kyrka, och i så fall en stavkyrka, byggd av trä.

En annan fråga är vem som bekostat uppförandet av den romanska kyrkan. Oxie socken var under medeltiden kungalev, det vill säga att Kungen, Kronan ägde all mark inom socknen, det är därför troligt att Kungen bekostat uppförandet av kyrkan.

Oxie kyrka är en av de äldsta stenkyrkorna på Söderslätt, den har därför fått stå modell för ett flertal kyrkor i trakten. Oxie socken har ju fått giva namn åt häradet och har troligen varit en huvudort i gången tid. På trettonhundratalet, då borgarkrigen rasade fick männen gå beväpnade till kyrkan, man inredde då ett vapenhus framför sydportalen. Då hade kyrkan fått torn och vapenhuset inreddes i dettas bottenvåning. I vapenhuset kunde männen lägga från sig sina vapen medan de åhörde mässan.

Sådan tedde sig kyrkan, i stort sett, under flera hundra år, den hade då platt trätak, altare av sten. Folkmängden steg och kyrkan rymde inte längre menigheten, och år 1846 uppdrog sockenstämman åt den store kyrkobyggaren, professor C. G. Brunius i Lund, att uppgöra förslag till om- och tillbyggnad av kyrkan. Nu gjordes stora förändringar, kyrkan fick korsarmar i söder och norr, långhuset tillbyggdes i väster och ingången förlades till långhusets västra gavel, ingångarna i söder och norr igenmurades och år 1849 kunde oxieborna inviga sin ombyggda kyrka, som nu var helt annorlunda än den gamla romanska kyrkobyggnaden, och som rymde 400 åhörare.

Redan år 1899 ansågs kyrkan ej fylla tidens krav, då företogs en omfattande restaurering, interiören förändrades högst väsentligt, ny prediksstol, nytt altare, ny bänkinredning. Det gamla såldes på auktion, man tillvaratog dock ett par kraftiga malmjusstakar från 1500 - talet som fortfarande pryder altaret.

Sådant tedde sig kyrkorummet till 1980, då man ånyo gjorde en ingående restaurering. Den igenmurade dörren till vapenhuset framtogs och vapenhuset omvandlades till sakristia. Nu kom den förnämliga sydportalen att bli synlig igen.

Oxie kyrka hade också sin offerkälla, enligt vad folktraditionen berättar. Den var belägen strax öster om kyrkan, en med stora gråsten satt brunn 2 a 3 meter djup, där man offrade mynt. Källan förstördes vid nedläggande av avloppsledningar 1956, man fann då ett par mynt på källans botten, dock ej av äldre valör.

Betänk att kyrkan byggts för 800 år sedan, den är den äldsta kyrkan i Malmö, att våra förfäder med kärleksfulla och konstförfarna händer smyckat den och helgat den genom många släktleds böner.